

ÇOCUKTAN DÜNYAYA POETİK DİL BAĞLAMINDA KARDEŞİM İSTANBUL

İsmail Karakurt

Dünya edebiyatına ya da Türk edebiyatına baktığımızda görüyoruz ki şairlerin bir yer/yurt/yol olarak soyut ya da somut şehirleri vardır. Şeyh Sadi ve Hafız'ın "Şiraz" şehri, Nedim'in "İstanbul"u, Haşim'in "O Belde"si, Kavafis'in "İthaki"si, Sezai Karakoç'un "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine"si, Ömer Erdem'in "İstanbul'a"sı gibi. Şairler şehirlerini bazen somut hâllerleriyle şiirleştirirken bazen de idealize ederek, soyutlaştırarak imgeleştirmişlerdir. İstanbul şiir için iyi bir bahanedir; bir rüya, bir fikir ve imgedir. Büyük bir resimdir İstanbul. Bu resme baktığımızda şairlerimiz kendi şiirleri ekseninde oluşturdukları imgeler, çağrışımlar ve duygu değerleriyle mekân algılarını da ortaya koymuşlardır.

Yeryüzünün Yarısı

*Yeryüzünün yarısı İstanbul
Almışız.* (Fazıl Hüsnü Dağlarca)

Mustafa Ruhi Şirin'in, *Türk Dili* dergisinin üç sayısında (Ekim/Kasım/Aralık 2022) peş peşe yayımladığı ve "Çocuktan Dünyaya Poetik Dil: Çocuklar İçin Şiir I, II, III, IV" olarak adlandırdığı metin çoğu şiirlerini çocuklar için yazan bir şairin poetikasıdır. Türk edebiyatı içinde veya kendi alanında poetikanın ironik ve kendine (metin gövdelerine) gönderme yapan dili, sesi ve çerçevesiyle tartışmasız belki ilk, belki en iyi örneğidir bu metinler; sıkı ve iddialı, aynı zamanda çocuğun çiçeklenişi ve çocukluğun fark edilmesi poetikasıdır. Çünkü metinlerde çocuk ve çocukluğu belirleyen temel değerlerle, çocuk hakları kültürü birlikte verilmiştir. Çocu-

ğun yurdu yaşadığı coğrafya, mekânlar ve hafızasıdır. Dağlarca buna: "Çıkamaz çocukluğundan dışarı/Kimse." yahut "Hiç kimse çocukluğundan başlamadığı bir işi yürütemez" der ya, sanki Necatigil de neye yarar demeye getiriyor: "Gelmiyorsa bazı şeyler/Çocukluktan geçerek".

Mustafa Ruhi Şirin şiirlerinin arkasında, edebiyatımızda başka bir eşi gösterilemeyecek bakışla çocuğa, çocukluğa, çocuk onuruna, çocuğa saygıya ve çocuk fikrine dayalı, çocuk gözünden bakışın felsefe ve poetikasına bağlı kalmış altmış yedi yıllık bir ömür vardır. İçtenlikle ve kardeşçe. Bu ölçütünden altmış yedi yıldır neredeyse hiç sapmamıştır. Bu saydıklarımız aynı zamanda poetikasını oluşturan ana izleklerdir. "Poetika"daki "Şiir-Şair-Çocuk" üçlemesine dördüncü ve beşinci olarak rahatça ekleyebileceğimiz anahtar bir imgedir Türkçe ve İstanbul. Onun dünyası, bir ömre yayılan İstanbul yaşayışı ve

sevgisi, iç yaşaması sevdiği bu alandadır ve anahtar kelimeler bunlardır şiirlerini üzerine kurduğu.

Dünya Çocukları Şiir Atlası adlı üç kitaplık serisinden sonra *Güzelden Güzel* ile aynı anda yayımlanan yeni kitabını bu poetika eşliğinde okumak gerekiyor.

Her şeyden önce, *Kardeşim İstanbul*, onun rüyasını gördüğü kitaplardan. Mustafa Ruhi Şirin bu kitabını; “İstanbul’da doğmuş ve doğacak, İstanbul’u bir kardeş gibi sevmiş ve sevecek, İstanbul için şiir yazmış ve yazacak şairlere...” adıyor.

“Sanki İstanbul’un içinde/Dünyanın/Bütün şehirleri” (s.17)

Kardeşim İstanbul, çocuk bakışı ve yüreğiyle yazılmış büyük İstanbul sevdası şiirleridir.

Bu şiirler, İstanbul’a sevgisini içindeki çocukla yansıtan, çocuklarımızın İstanbul’a Türkçe seslenememiş olmasını hep bir eksiklik olarak hisseden bir şairin şiirleridir. Temelinde çocuklarda “İstanbul Şairi” olarak yaşamak isteği olan birinin kendisinden sonraki şairleri de bu izlekte cesaretlendirecek ve ilham vermek anlayışı ve içtenliğiyle yazdıklarını okuyoruz. Kitap, eskimeyen seslerle örülü. Çizer Berk Öztürk’ten her biri başlı başına imge değerindeki vinyet resimler serpiştirilmiş metinler arasına, şiirin bir parçasından hareketle çizilen resimler şiirin önüne geçmeden sanat değeriyle değer katmış şiirler. Not alınması gereken iyi bir çizer Berk Öztürk.

“Neyine benzeriz/ İstanbul’da yaşadıkça” (s. 19)

Kitap, dört bölümden oluşuyor.

Bu dört bölüm boyunca görüyoruz ki, ondaki çocuk şiiri fikri şiire varlığını dağıtmış düşüncenin bir başka biçimi-

midir. Baudelaire’in diliyle söylersek onun şiiri yeniden söylenen çocukluktan ayrı bir şey değildir. Çocukluk ki özgürlük, içtenlik, yaşama sevinciyle doludur, şiir de öyle. Bunca yıldır şiirin bu kavrayışıyla hatta bir sıçramasıyla öğrenmeye ve yazmaya duyulan özgür hâlini yaşamıştır ve yazmıştır o. Şairin sözcüklerindeki inceliğine göre güneş her sabah, erkenden uyanan herkesi gözlerinden öpmek isteğiyle doğuyor. İstanbul çemberinden bir kez içeri girerler kaçınılmaz olarak Türkçenin en ince mavi sesine tutuluyor. Topkapı Sarayı’nın avlusundaki çınar ağaçları padişahların çocukluk arkadaşı oluyor.

Kardeşim İstanbul şiirleri işlenen temaya uygun, tam olması gerektiği gibi, özleştire özleştire yazılmış şiirlerdir. Dili ve edası Mustafa Ruhi Şirin’in şiirine, dahası dilinin temizliği, edasının saflığı ve sözcüklerinin ışıltılı Türkçesiyle hem çocukları hem büyükleri İstanbul sevgisine çağırıyor, onları bir İstanbul yolculuğuna çıkarıyor. Neticede şair, bu kitabıyla şiirinin yapı taşı Türkçeye ve İstanbul’a vefa borcunu ödüyor. İstanbul’un adını kim koymuştur? Bu sorunun cevabını şair daha ilk şiirin ilk parçasında veriyor:

*Eskiden de eski vakitlerde
Kumrular ve çocuklar
İstanbul koydu adını
Bu kanatlı şehrin* (s. 15)

Şair, o büyük resme çocuk gibi bakınca “Kelimelerle kendini çocuğa/ sunan resimdir şiir” sonucuna ulaşmıştır.

Çok Karışık ve Sesi Mavi

İkinci bölümde Mustafa Ruhi Şirin, çocuğun baktığı yerden cesurca bakar İstanbul’da olan biten her şeyin gözüne. Şair kimi zaman “İstanbul’la konuşan/ Birer rüya kuşuyuz” (s. 39) derken kimi zaman da yağmur yağarken şemsiyesini açmayarak İstanbul olur. Oradan

örmeye başlar bir rüya gibi güzelliğin sesiyle şiirinin kozasını. İstanbul'un üç ağacıdır en filozof çınar, ayın öptüğü erguvan ve büyüleyici manolya. Bu tuhaf, beklenmedik zamanların İstanbul'unda çok şeyi başarır şair -yapışkan duygusallığın dilini reddederek soru, sorgulama ve felsefi düşünme eşliğinde yüreğinin derinliğini, ideolojik gösterişçilikten uzak tutarak zekice ironinin, coşkunun, sevginin, tutkunun, iyiliğin, iyimserliğin ve yeryüzüne bakan kardeşliğin sesiyle içtenliğin içinden örer şiirlerini. Öyle ki neredeyse şiirlerin hepsinde okurla konuşma havası rahatlığı vardır. Kolay yazılmış gibi gözüküyor ama değil çünkü bu şiirlerde kolay olan hiçbir şey yoktur. Ancak "Çocuk bakışlı şair kurabilir çocuğun/ şiir dilini" çünkü "Çocuğa şiir: Güzelliğin kaynağına yolculuk"tur. Hangi bölümünü okursak okuyalım, *Kardeşim İstanbul*, çocuk düşüncesine, çocuk bakışına, onların hayal dünyasına ve duyarlılığına uygunluğun yanı sıra büyüklerin de estetik zevkine, anlayışına, nahifliğine yaslanan şiirlerden oluşmaktadır.

Sesi mavi İstanbul'u nereden başlamalı sevmeye? Bu sorunun cevabını şair "İstanbul sesi mavi" bölümündeki birçok şiirle verir.

İstanbul, Türk şiirin temel izleklerdendir. Şairin, Ömer Erdem'den alıntıdağı "gökle yer kıskanır mış/birbirini istanbul için" dizelerinden hareketle sorarsak İstanbul şiir olur da güzellikleri girmez mi hiç şiire? İstanbul'un en güzel şeyleri o kadar çok ki! Neredeyse bütün şiirlerde kaleleri, surları, adaları, Boğaziçi, Milyon Taşı, Çemberlitaş, Kız Kulesi, Kapalı Çarşı, şairleri, yazarları, çocukları, Fatih, Eyüp Sultan, Üsküdar, Beykoz ve Sarıyer'ile apayrı yerini alıyor. İstanbul ki, ölünecek yerdir. Birçok şairin doğduğu, yaşadığı, sevdiği, se-

vildiği, özlediği, ölmek istediği şehirdir. Âdeta bu duyguyu en güzel vermek için sanki şairler birbiriyle sözcüklerini yarıştırmışlar. Ömer Erdem "insan dünyaya/ istanbul'u sevmek için gelir" derken, hani koca şair Dağlarca'nın dediğini düz cümleyle söylersek "dünyayı sevmek İstanbul'dan başlar".

Mustafa Ruhi Şirin de noktayı koyar: "Sesi mavi İstanbul/ Nasıl sevilmez ki" (s. 60)

Şair, İstanbul sevgisini Nedim, Yahya Kemal ve Ahmet Hamdi Tanpınar odağında da karşılaştırmalı olarak verir "İstanbul ve Paris" adlı şiirinde. Zaten var olan her şey kardeştir İstanbul'un harfleriyle.

Ninniler

- *Ya çocukluğum, ne vardı o zaman; şimdi olmayan?* (Saint- John Perse)

Mustafa Ruhi Şirin hani dört bölümlük poetikasında "Çocuktan dünyaya açılan/poetik dildir şiir" diyor ya, çocuğun ilk sözlerinin ninniyle açıldığı gibidir "İstanbul'a Ninni" şiirleri. Doğal olarak bu şiirler, Türkçede İstanbul gerçekliğine uygun "benzersizlik duygusu"yla yazılmış niteliktedir, diyebiliriz.

"İstanbul'a Ninni" şiirleriyle şairin iyiden iyiye İstanbul'a karıştığını, İstanbul'la içkinleştiğini, İstanbul'u sesine, sesini İstanbul'a dönüştürdüğüne şahit oluyoruz. Hemen hemen bütün şiirler az sözcükle hem çocuk hem de büyük gözüyle özleşmiş biçimini, anlamını, estetiğini buluyor. İstanbul alfabesi, güvercin uykusu, beyaz treni, mavisini, sesi, şiiri, ağacı, lalesi, gülü, hatırası, kedisi, kuşu, fotoğrafı, toprağı, havası, suyu, rüzgârı ve "Hangi Sesimi Severim Daha Çok?" şiirindeki özetle mücessem kimliğine kavuşuyor. Şair, Türkçemizin imkânlarını İstanbul'la konuşmak isteğiyle birleştirir. Bir zamanlar taşın,

yazının ve suyun şiiri olan kurumuş çeşmelerin ağlayışına da şahitlik eder. Çocukların bu sesi duymalarını, İstanbul'u hem vatan hem de yurt bilinciyle sevmelerini arzular. Çünkü İstanbul'da Türkiye var.

Şirin, bazı şiirlerini bazı isimlere adanmış. Bu isimler arasında Yahya Kemal, Abdülhak Şinasi Hisar, Kemalettin Tuğcu, Orhan Kemal, Tacettin Diker gibi bildik sanatçıların yanı sıra Nar Ergülen, Poyraz ve Kuzey Bilsel, Atlas Erdem gibi şair çocukları da var. Bir de metinler arasılık düzleminde şiirlerine dizelerini aldığı, dizelerini paylaştığı, göndermeler yaptığı, o dizelerle birlikte ördüğü şiirleri ile isimler var. Kimler mi? Fatih Sultan Mehmet, Evliya Çelebi, Nâzım Hikmet, Orhan Veli, Attilâ İlhan, Sezai Karakoç, Refik Durbaş, Ülkü

Tamer, Hüsrev Hatemi, Orhan Pamuk gibi...

Sonuçta çocukların kaç yılını yiyen taçlı koronayı da şiirine taşımış şair.

Kitabı okuyup bitirince İstanbul'un şiir tarafından öpülmedik yeri kalmadığını hissediyorsunuz. Hayatın her döneminde okunabilecek nitelikte olan *Kardeşim İstanbul*, çocuğa ve büyüklere mekân algısı ve dünya tasarımı da sunuyor. Kitapta yer alan şiirler okuru İstanbul ile buluşturacak ve okuduğu her şiirle bir İstanbul değil çok İstanbul bulmasını sağlayacaktır:

Her mevsim

İstanbul'dan çıkar

Başka bir İstanbul olur (s. 94)

